

รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary Report)

โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อม
ระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

เสนอต่อ
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

UAE
UNITED ANALYST AND ENGINEERING
CONSULTANT COMPANY LIMITED

บริษัท ยูไอนีตี้ แอนนาไลสต์ แอนด์ เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด

สิงหาคม 2564

สารบัญ

	หน้า
1 ความเป็นมาของโครงการ.....	1
2 กรอบแนวคิดการดำเนินงาน.....	2
3 ผลการดำเนินงาน.....	2
3.1 การจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA	2
3.2 การจัดทำระบบข้อมูลสำคัญด้าน SEA.....	5
3.3 การจัดทำพื้นที่นำร่องโครงการติดตามและประเมินผล เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	8
3.4 การประเมินผลโครงการ SEA ที่ดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2562.....	9
3.5 การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline).....	13
3.6 การพัฒนากลไกการขับเคลื่อน SEA.....	17
4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	24
4.1 บทสรุป.....	24
4.2 การขับเคลื่อน SEA ในระยะต่อไป	25

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปที่ 2-1 กรอบแนวคิดการดำเนินงานของโครงการ	2
รูปที่ 3-1 บรรยายภาพการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับกลาง และ ผู้บริหารระดับสูง.....	5
รูปที่ 3-2 ระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA).....	7
รูปที่ 3-3 เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการ SEA.....	10
รูปที่ 3-4 กระบวนการจัดทำแผนและกระบวนการ SEA.....	17
รูปที่ 3-5 ข้อเสนอแนะประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย.....	24

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3-1 ตารางแสดงการปรับปรุงโครงสร้างแนวทาง SEA.....	15
ตารางที่ 3-2 ประเด็นการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย	21

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

1 ความเป็นมาของโครงการ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาและขับเคลื่อน SEA ให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งที่ผ่านมา สศช. ได้พัฒนาและขับเคลื่อนระบบ SEA ของประเทศไทยในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจด้าน SEA การผลักดันให้ SEA นำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดทำแผนของหน่วยงาน ไปจนถึงการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศไทยขึ้น โดยได้ดำเนินงานต่อเนื่องมาจนถึง พ.ศ. 2563 นี้ ซึ่ง สศช. ได้ดำเนินการโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อสืบต่อความมุ่งหมายของการพัฒนาและขับเคลื่อน SEA ของประเทศต่อไป ทั้งนี้ ในการดำเนินการระหว่างเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2564 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักของโครงการ คือ

1) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้บริหารและบุคลากรของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนในระดับต่าง ๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจ SEA ที่ถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ในกระบวนการวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งพัฒนาผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการให้มีสมรรถนะเชิงเทคนิค และสามารถจัดทำ SEA ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ผ่านการจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA เฉพาะกลุ่ม และการประชุมสัมมนา

2) เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้าน SEA และระบบข้อมูลสำคัญสำหรับการจัดทำ SEA ในรูปแบบนำเสนออย่างเป็นระบบ ง่ายต่อการเข้าถึงและสืบค้น รวมทั้งการจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำ SEA ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

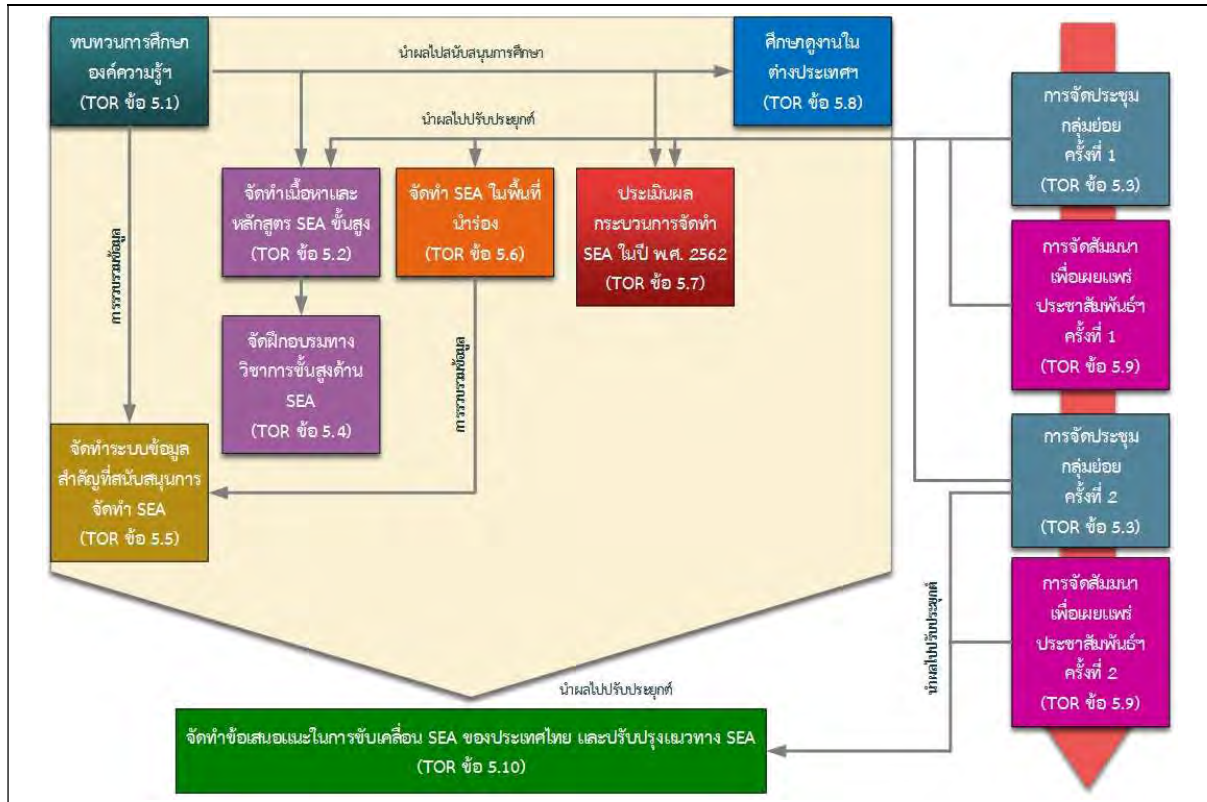
3) เพื่อติดตามและประเมินผลกระบวนการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2562 ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค รวมทั้งเสนอผลการประเมินและแนวทางในการพัฒนา SEA ดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบ SEA ของประเทศต่อไป

4) เพื่อปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) ของประเทศ ให้มีความเหมาะสมและพัฒนากลไกการขับเคลื่อน SEA ของไทย

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น สศช. จึงได้กำหนดกิจกรรมดำเนินการภายใต้โครงการนี้ไว้ประกอบด้วย (1) ทบทวนการศึกษา องค์ความรู้ และการขับเคลื่อนงานที่เกี่ยวข้อง (2) จัดทำหลักสูตร และฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA (3) จัดทำระบบข้อมูลสำคัญด้าน SEA (4) ติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (5) การประเมินผลโครงการ SEA ที่ดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2562 (6) ทบทวนกรณีศึกษาเปรียบเทียบ การขับเคลื่อน SEA ประเทศเวียดนาม และ (7) จัดทำข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA และปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

2 กรอบแนวคิดการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดการดำเนินงานได้กำหนดให้สอดคล้องและครอบคลุมตามขอบเขตการศึกษา TOR โดยแยกออกเป็นรายการกิจกรรม ตามขอบเขตและวิธีการศึกษา (TOR ข้อ 5) (รูปที่ 2-1)

รูปที่ 2-1 กรอบแนวคิดการดำเนินงานของโครงการ

3 ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

3.1 การจัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA

1) วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้บริหารและบุคลากรของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนในระดับต่าง ๆ รวมถึงพัฒนาผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ด้าน SEA เพื่อให้สามารถจัดทำ SEA ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และนำไปใช้ในกระบวนการวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) วิธีการดำเนินงาน

จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA โดยพัฒนาต่อยอดจากหลักสูตรการฝึกอบรมเดิมที่ใช้ดำเนินงานมาเมื่อ พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นหลักสูตรเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับ SEA กับกลุ่มเป้าหมายทั่วประเทศ โดยพัฒนาหลักสูตรให้มีเนื้อหาทางเทคนิค วิชาการ มากขึ้น มุ่งเน้น

ผลการนำไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการจัดทำแผนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถกำหนดนโยบายและทิศทางการขับเคลื่อน SEA ของหน่วยงานผู้จัดทำแผนได้ โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ผู้บริหารระดับกลางและระดับสูงของหน่วยงาน นอกจากนี้ ยังนำผลลัพธ์จากกิจกรรมสนับสนุนภายใต้โครงการ คือ การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็น จำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 เรื่องการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA (22 กันยายน พ.ศ. 2563) และครั้งที่ 2 เรื่องการประเมินผลการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ เมื่อ พ.ศ. 2562 (24 กันยายน พ.ศ. 2563) มาประกอบการพัฒนาหลักสูตรด้วย โดยหลักสูตรที่จัดทำขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ระดับตามกลุ่มเป้าหมาย คือ หลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง และหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับสูง

จัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือผู้บริหารระดับกลางของหน่วยงานที่มีบทบาทภารกิจในการจัดทำแผนระดับต่าง ๆ จำนวน 2 ครั้ง ระยะเวลาครั้งละ 5 วัน ในรูปแบบการฝึกอบรมพร้อมฝึกปฏิบัติจริงผ่านกรณีศึกษา (Case – Study Onsite)

จัดฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับสูง โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือผู้บริหารระดับสูงที่มีอำนาจตัดสินใจของหน่วยงานที่มีบทบาทภารกิจในการจัดทำแผนระดับต่าง ๆ จำนวน 1 ครั้ง ระยะเวลา 4 วัน ในรูปแบบการเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้เข้าร่วมอบรมและผู้ทรงคุณวุฒิในประเทศไทย และผู้ทรงคุณวุฒิระดับนานาชาติจากต่างประเทศ ด้วยรูปแบบการจัดการฝึกอบรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Online)

3) ผลสัมฤทธิ์

(1) การฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับกลาง

(1.1) สรุปผลการฝึกอบรม

ดำเนินงาน 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 26 - 30 ตุลาคม พ.ศ. 2563 มีผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 41 ท่าน โดยมีผู้เข้ารับการอบรมเดิมที่เข้าร่วมเมื่อ พ.ศ. 2562 เข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งนี้จำนวน 9 ท่าน ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 16-18 และ 22 - 23 มีนาคม พ.ศ. 2564 มีผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 54 ท่าน โดยมีผู้อบรมเดิมที่เข้าร่วมเมื่อ พ.ศ. 2562 เข้าร่วมการฝึกอบรมในครั้งนี้ จำนวน 11 ท่าน บรรยายภาคการฝึกอบรมดังรูปที่ 3-1

ผลลัพธ์หลังการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นในทุกหัวข้อของหลักสูตร ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 และได้ถอดบทเรียนจากการฝึกอบรมในการใช้รูปแบบเครื่องมือ และเทคนิค วิธีการที่วิทยากรใช้ในการฝึกอบรมขั้นตอนกระบวนการ SEA ที่หลากหลาย และสรุปรายละเอียดขั้นตอนการสอน เพื่อใช้ในการปรับปรุงการสอนต่อไป

(1.2) ข้อค้นพบที่สำคัญ

ข้อค้นพบที่สำคัญจากการจัดฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารระดับกลาง พบว่า แนวทางในการจัดทำ SEA แต่ละบริบท (ประเภทของแผน) จะมีความแตกต่างกันออกไป แม้ว่าการฝึกอบรมนี้จะยึดหลักการดำเนินงานตามแนวทาง SEA (ในขั้นตอนหลัก) แต่เนื่องจากบริบทของกรณีศึกษาที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้มีรายละเอียดการดำเนินงานในขั้นตอนย่อยที่อาจแตกต่างกันไป การพิจารณานำเทคนิควิธีการ มาประยุกต์ใช้มีความแตกต่างกัน แต่สามารถจัดทำ SEA ออกมาและนำไปบูรณาการเข้าสู่การจัดทำแผนได้อย่างสมบูรณ์ แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นของเทคนิค วิธีการที่ใช้ในการจัดทำ SEA ในแต่ละขั้นตอนที่สามารถปรับประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม ไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับบริบทของการศึกษาต่าง ๆ

(2) การฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA สำหรับผู้บริหารระดับสูง

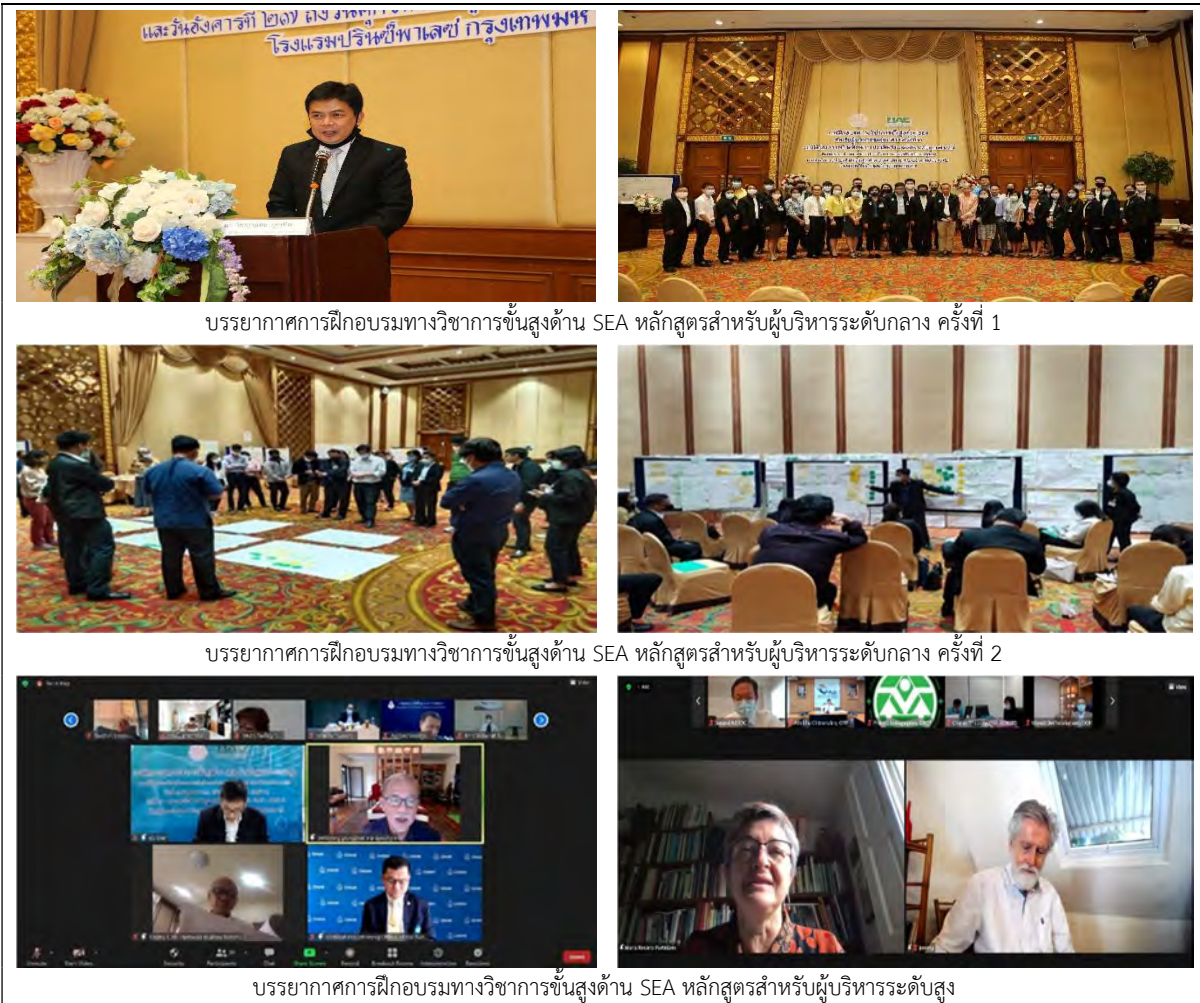
(2.1) สรุปผลการฝึกอบรม

ดำเนินงาน 1 ครั้ง ระยะเวลา 4 วัน ระหว่างวันที่ 14-16 และ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2564 มีผู้บริหารระดับสูง ระดับหัวหน้าส่วนราชการ อธิบดี รองอธิบดี ผู้อำนวยการกอง และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานจัดทำแผนเข้าร่วม จำนวน 18 ท่าน (รูปที่ 3-1) ซึ่งในการอบรมได้เปิดโอกาสให้ผู้บริหารระดับสูงได้แสดงทัศนะต่อ SEA จากการเรียนรู้ร่วมกัน และเนื้อหาเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ตระหนักถึงความสำคัญของ SEA และร่วมกันขับเคลื่อนการใช้ SEA ของประเทศ ผู้บริหารระดับสูงที่สุดของหน่วยงานได้พิจารณากล่าวสุนทรพจน์แสดงวิสัยทัศน์ของหน่วยงานในการนำ SEA ไปพิจารณาดำเนินงาน และได้วิเคราะห์ให้ข้อเสนอแนะต่อการขับเคลื่อน SEA ด้วย นอกจากนี้ เนื้อหาของการเรียนรู้ที่สำคัญจากการเสวนาแลกเปลี่ยนและการบรรยายของผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศ ได้นำไปประกอบเป็นข้อเสนอแนะการปรับปรุงแนวทาง SEA และการขับเคลื่อน SEA ต่อไป

(2.2) ข้อค้นพบที่สำคัญ

ข้อค้นพบที่สำคัญจากการจัดฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารระดับสูง พบว่า ตามที่ผู้บริหารระดับสูงที่สุดของหน่วยงานได้พิจารณากล่าวสุนทรพจน์แสดงวิสัยทัศน์ของหน่วยงานในการนำ SEA ไปพิจารณาดำเนินงาน ซึ่งได้แสดงถึงมุมมองข้อดีและข้อเสียต่อการจัดทำ SEA คือ เล็งเห็นถึงความสำคัญที่ SEA จะเป็นส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้เสียในการจัดทำแผน สร้างให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้จัดทำ SEA ผู้จัดทำแผน และผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาประโยชน์และสร้างเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกัน อีกทั้งยังช่วยให้เกิดการบูรณาการระหว่างภาคส่วนระหว่างหน่วยงานที่แตกต่างสาขาให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันได้ ซึ่งจะเป็นทิศทางใหม่ของการจัดทำแผนพัฒนาของประเทศ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นที่จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันทั้งในเรื่องของ ความชัดเจนในการนำ SEA ไปประยุกต์ใช้ ประเภทและระดับของแผนที่จะต้องจัดทำ SEA การสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องด้าน SEA ไปจนถึงการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ของผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะเป็นส่วนผลักดันสำคัญให้นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง อีกทั้ง ยังระบุถึงข้อจำกัดหรืออุปสรรคสำคัญที่มีผลต่อการขับเคลื่อน SEA ได้แก่ ข้อจำกัด

ด้านงบประมาณที่ใช้สนับสนุนด้าน SEA บุคลากร ผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำ SEA ไปจนถึงแนวทางการจัดทำ SEA ของประเทศไทยที่จะเป็นแนวทางหลักให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป ข้อค้นพบนี้จะนำไปสู่การปรับปรุงแนวทางการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยต่อไป

รูปที่ 3-1 บรรยาภาาการฝึกอบรมทางวิชาการชั้นสูงด้าน SEA หลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับสูง

3.2 การจัดทำระบบข้อมูลสำคัญด้าน SEA

1) วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้าน SEA และระบบข้อมูลสำคัญสำหรับการจัดทำ SEA ในรูปแบบนำเสนออย่างเป็นระบบ ง่ายต่อการเข้าถึงและสืบค้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำ SEA ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) วิธีการดำเนินงาน

จัดทำระบบข้อมูลสำคัญที่สนับสนุนการจัดทำ SEA เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ SEA ให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำ SEA ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยการพัฒนาเว็บไซต์เฉพาะด้าน SEA และเชื่อมโยงกับระบบฐานของ สศช. โดยการทบทวนระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง พัฒนาและออกแบบระบบข้อมูล SEA ไปจนถึงการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดทำระบบข้อมูลสำคัญและการออกแบบแบนเนอร์ (Banner) และไอคอน (Icon) เบื้องต้นให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถจัดการระบบได้ต่อไป ซึ่งสามารถเข้าได้ที่ <https://www.sea.nesdc.go.th> หรือเข้าผ่านทาง <https://www.nesdc.go.th> ประกอบด้วย

3) ผลสัมฤทธิ์

(1) การออกแบบระบบข้อมูล SEA

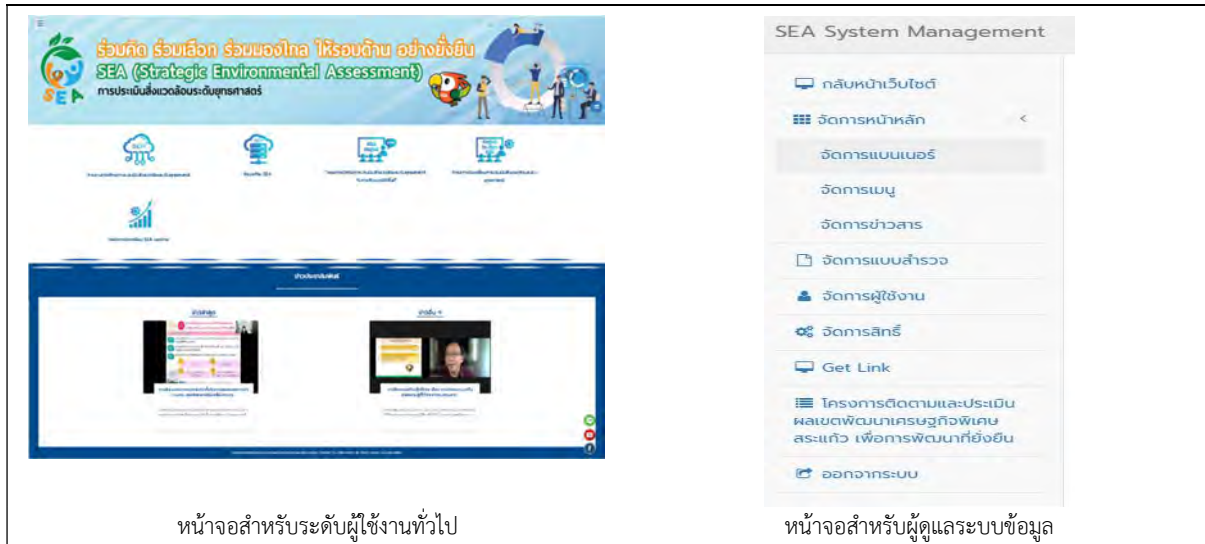
ดำเนินการออกแบบและจัดทำระบบการกำหนดสิทธิ เพื่อจำกัดสิทธิการใช้งานโดยสามารถแบ่งการใช้งานออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

(1.1) ระดับผู้ใช้งานทั่วไป สำหรับเข้าถึงข้อมูลและสืบค้นข้อมูลสำคัญสนับสนุนการจัดทำ SEA

ออกแบบหน้าจอหลักสำหรับผู้ใช้งานทั่วไป ให้รองรับการเข้าผ่าน Browser ได้ทั้ง Desktop Site บนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ PC, Notebook และสามารถเข้าผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ ได้ในรูปแบบ Responsive Site ระดับผู้ดูแลระบบ สำหรับจัดการข้อมูลและสืบค้นข้อมูลสำคัญสนับสนุนการจัดทำ SEA (รูปที่ 3-2)

(1.2) ระดับผู้ดูแลระบบ สำหรับจัดการข้อมูลและสืบค้นข้อมูลสำคัญสนับสนุนการจัดทำ SEA

การออกแบบหน้าจอหลักสำหรับผู้ดูแลระบบ ออกแบบให้รองรับการเข้าผ่าน Browser ได้ทั้ง Desktop Site บนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ PC, Notebook และสามารถเข้าผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ได้ในรูปแบบ Responsive Site โดยมีการกำหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลสำหรับผู้ดูแลระบบ (รูปที่ 3-2)

รูปที่ 3-2 ระบบข้อมูลโครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(2) การฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดทำระบบข้อมูลสำคัญและการออกแบบแบนเนอร์ (Banner) และไอคอน (Icon) เบื้องต้น

(2.1) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้และการบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล SEA และการจัดการข้อมูลโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุปผลการฝึกอบรม

ดำเนินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการฯ ในวันพุธที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลระบบข้อมูล ดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของ สศช. เข้าร่วมอบรม จำนวน 18 ราย ทั้งนี้ สามารถสรุปรายละเอียดความเข้าใจด้านระบบข้อมูล SEA ดังนี้ ผู้เข้าร่วมอบรมตอบคำถามผิขำทั้งแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม 2 อันดับแรก ประกอบด้วย ข้อที่ 1 ผู้ใช้งานระบบข้อมูล SEA สามารถเข้าถึงระบบข้อมูลได้จากเว็บไซต์ใดต่อไปนี พบว่า ตอบผิดช่วงแบบทดสอบก่อนการอบรม ร้อยละ 25.0 และตอบผิดช่วงแบบทดสอบหลังการอบรม ร้อยละ 13.3 และข้อที่ 2 โครงสร้างและรายละเอียดของระบบข้อมูลประกอบไปด้วยกี่เมนูหลัก พบว่าตอบผิดช่วงแบบทดสอบก่อนการอบรม ร้อยละ 56.3 และตอบผิดช่วงแบบทดสอบหลังการอบรม ร้อยละ 6.7

(2.2) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การบริหารจัดการข้อมูลในระบบข้อมูล Website SEA สำหรับผู้ดูแลระบบข้อมูลสำคัญ และการออกแบบแบนเนอร์และไอคอนเบื้องต้น

สรุปผลการฝึกอบรม

ดำเนินการการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการฯ ในวันพุธที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลระบบข้อมูล ดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ของ สศช. เข้าร่วมอบรม จำนวน 14 ราย ทั้งนี้ สามารถสรุปรายละเอียดความพึงพอใจต่อหลักสูตรการอบรมฯ ดังนี้ ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจมากในภาพรวมของการฝึกอบรม ร้อยละ 66.7 มีความพึงพอใจปานกลาง ร้อยละ 33.3 โดยเนื้อหาการนำเสนอสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประชุม ร้อยละ 77.8 และความชัดเจนของข้อมูลที่นำเสนอในครั้งนี้ จำนวน ร้อยละ 77.8

3.3 การจัดทำพื้นที่นำร่องโครงการติดตามและประเมินผล เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1) วัตถุประสงค์

- เพื่อจัดทำรายงานการกำหนดขอบเขต สำหรับการจัดทำ SEA ในระยะที่ 1 สำหรับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อให้ได้มาซึ่งวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและตัวชี้วัด การประเมินข้อมูลฐาน ทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น แผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร และนำไปสู่การจัดทำรายงานการกำหนดขอบเขต เพื่อนำไปใช้ต่อยอดในการจัดทำ SEA ในระยะที่ 2 ต่อไป
- เพื่อประยุกต์ใช้แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (ฉบับเดือนมกราคม พ.ศ. 2563) ของ สศช. สำหรับการพัฒนาเชิงพื้นที่
- เพื่อติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าในการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแผนในระยะต่อไป

2) วิธีการ

การศึกษาได้พิจารณาเลือกพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเป็นพื้นที่สาธิตการเรียนรู้ผ่านโครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประจำปีงบประมาณ 2563 เพื่อติดตามและประเมินความก้าวหน้าของผลการดำเนินงานของเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดสระแก้ว พร้อมทั้งจัดทำกระบวนการ SEA ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว จนถึงขั้นตอนการรายงานการกำหนดขอบเขตของ SEA เพื่อมุ่งหาทิศทางพัฒนาที่สำคัญในอนาคตที่เหมาะสมต่อไปของเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

การศึกษาในพื้นที่นำร่องมีกิจกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอนกระบวนการ SEA ตั้งแต่การวิเคราะห์ ทบทวนแผนและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่และระยะเวลา การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ/ แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา การกำหนดเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์ การกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อความยั่งยืนและตัวชี้วัด การประเมินข้อมูลฐาน การกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร และจัดทำผลผลิตสุดท้ายเป็นรายงานการกำหนดขอบเขต โดยมีกิจกรรมสนับสนุนที่ดำเนินการภายใต้โครงการนี้ คือ การประชุมกลุ่มย่อยกับผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ศึกษาจังหวัดสระแก้วที่หลากหลาย ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 ครั้ง (7 - 9 ตุลาคม พ.ศ. 2563) และการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็น 1 ครั้ง (24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563) และการประชุมแบบออนไลน์เพื่อรับฟังความคิดเห็น 1 ครั้งโดยแบ่งเป็น 7 ครั้งย่อย (14 - 20 กรกฎาคม

พ.ศ. 2564) ซึ่งในทุกกิจกรรมมีเจ้าหน้าที่ของ สศช. ร่วมศึกษาเรียนรู้กับที่ปรึกษาในการจัดทำกำหนดขอบเขตนี้ด้วย

3) ผลสัมฤทธิ์

การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่นำร่องได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีผลผลิตคือ รายงานการกำหนดขอบเขต ซึ่งได้ระบุทิศทางพัฒนาที่สำคัญของเขตเศรษฐกิจพิเศษ พร้อมทั้งเสนอทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้นที่จะช่วยขับเคลื่อนให้การพัฒนาสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการศึกษานี้ประกอบด้วย

วิสัยทัศน์	เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเป็นประตูเชื่อมโยงสู่ความมั่งคั่งบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน
ประเด็นยุทธศาสตร์	1. การเพิ่มมูลค่าเกษตรแปรรูปเพื่อดึงดูดการลงทุน 2. การจัดการขยะอย่างถูกสุขลักษณะเพียงพอ 3. การพัฒนาระบบการศึกษาและเสริมสร้างทักษะฝีมือแรงงานรองรับการพัฒนา SEZ สระแก้ว
ทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น	ทางเลือกที่ 1: การพัฒนา SEZ แบบปกติ (Business as Usual: BAU) ทางเลือกที่ 2: การพัฒนา SEZ แบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ทางเลือกที่ 3: การพัฒนา SEZ แบบเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) - เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) - เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) หรือ BCG Model

อย่างไรก็ตาม ยังมีความจำเป็นต้องทบทวนผลการศึกษาที่สำคัญ เช่น ประเด็นยุทธศาสตร์วิสัยทัศน์ และทางเลือกเบื้องต้น เป็นต้น ก่อนนำไปใช้ต่อยอดในการพัฒนาและประเมินทางเลือก และกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนของกระบวนการ SEA ในโครงการต่อเนื่องระยะต่อไป ทั้งนี้ บทเรียนที่ได้จากการเรียนรู้ในกิจกรรมนี้ได้ส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรของ สศช. ในการร่วมศึกษาและนำไปสู่ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนด้านบุคลากรและองค์ความรู้ด้วย

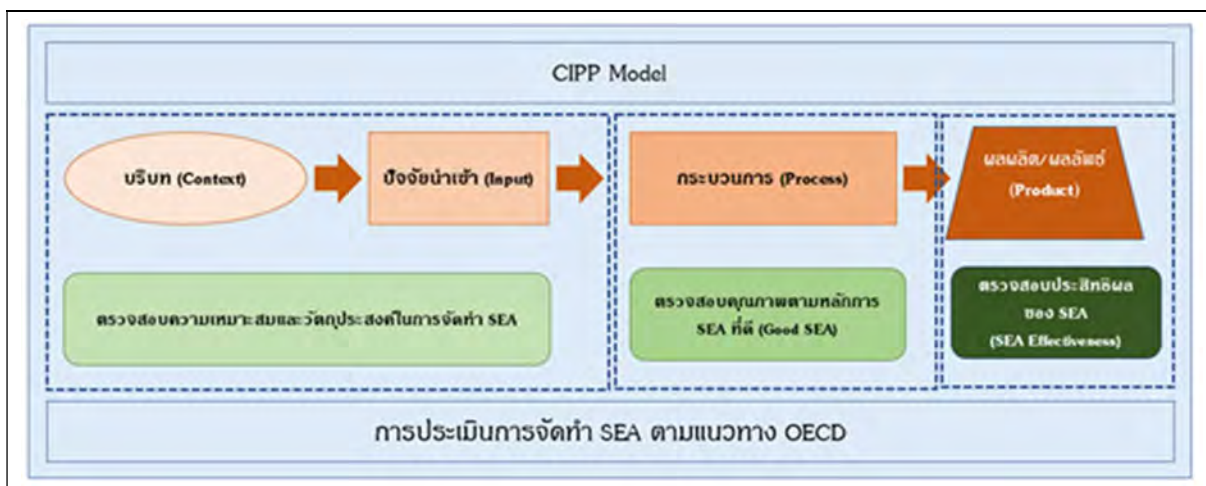
3.4 การประเมินผลโครงการ SEA ที่ดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2562

1) วัตถุประสงค์

เพื่อติดตามและประเมินผลกระบวนการจัดทำ SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการในปี พ.ศ. 2562 ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค รวมทั้งเสนอผลการประเมินและแนวทางในการพัฒนา SEA เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบ SEA ของประเทศต่อไป

2) วิธีการ

การติดตามประเมินผลการดำเนินงานศึกษา SEA เป็นการตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิผลของการนำ SEA ไปใช้ โดยเฉพาะการนำขั้นตอนกระบวนการตามแนวทาง SEA (พ.ศ. 2563) ซึ่งได้เลือกการศึกษา SEA ที่ดำเนินงานโดยหน่วยงานจัดทำแผน เมื่อ พ.ศ. 2562 จำนวน 5 โครงการ ประกอบด้วย (1) โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินของ สผ. (2) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี (3) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง (4) โครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีนบุรี – บางปะกง และ (5) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ของ สททช. โดยได้นำวิธีการประเมินผลเชิงคุณภาพ คือ CIPP Model ตามแนวทาง OECD มาประยุกต์ใช้ เนื่องจากมีการประเมินทั้ง บริบท (Context) ทรัพยากรนำเข้า (Input) กระบวนการดำเนินงาน (Process) และผลลัพธ์ (Product) รายละเอียดดังรูปที่ 3-3

ที่มา: ที่ปรึกษา (2564)

รูปที่ 3-3 เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการ SEA

นอกจากกรอบแนวคิด CIPP Model ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในการประเมินผลที่ปรึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากการทบทวนและวิเคราะห์รายงานฉบับต่าง ๆ ของทั้ง 5 โครงการ พร้อมทั้งดำเนินการจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) กับหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ ไปจนถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลักสำคัญในการจัดทำ SEA ของทั้ง 5 โครงการ เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ประเมินผลตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งภายหลังจากการรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ในการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ปรึกษาได้เลือกใช้เทคนิคกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล (Framework Analysis) เนื่องจากมีความเหมาะสมในการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมศาสตร์

นโยบายสาธารณะ ตลอดจน การวิจัยนโยบายประยุกต์ (Applied Policy Research) เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีความครอบคลุม และครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุด

3) ผลสัมฤทธิ์

จากกรอบแนวคิดที่ใช้ในการประเมินผล ที่ปรึกษาได้ใช้วิธีการประเมินผลเชิงคุณภาพที่มุ่งให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (Phenomenon) มากกว่าการอธิบายถึงจำนวนหรือความเป็นตัวแทน (Representative) โดยอาศัยเทคนิคกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล (Framework Analysis) เป็นเทคนิคหลักในการวิเคราะห์ ภายใต้กรอบการประเมิน CIPP ประกอบกับการนำแนวทางการประเมินผลขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ทำให้สามารถสรุปผลการประเมินได้ดังนี้

(1) ด้านบริบทโครงการ

พิจารณาใน 2 ประเด็นหลัก คือ (1) อำนาจตามกฎหมายในการจัดทำแผน และขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ และ (2) การกำหนดวัตถุประสงค์หรือความริเริ่มในการจัดทำ SEA สามารถสรุปได้ว่า

- สทช. และ สผ. มีอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและการขับเคลื่อนเพื่อนำแผนไปสู่การปฏิบัติ
- โครงการ SEA ทั้ง 5 โครงการ ยังกำหนดวัตถุประสงค์ในระดับกระบวนการและระดับผลผลิต กล่าวได้ว่า ยังไม่สอดคล้องกับหลักการระบุวัตถุประสงค์ของ SEA ตามหลักการ SEA ที่ดีที่มุ่งเน้นการระบุวัตถุประสงค์ในระดับยุทธศาสตร์ (ผลลัพธ์และผลกระทบ) หรือภาพอนาคตที่พึงปรารถนาระยะยาว

(2) ด้านปัจจัยนำเข้า

ที่ปรึกษาพิจารณาประเมินจากความครอบคลุมของผู้เชี่ยวชาญ 4 กลุ่มหลักที่เป็นแกนกลางในกระบวนการจัดทำ SEA สรุปได้ว่า

(2.1) โครงการ SEA ที่รับผิดชอบโดย สทช. ทั้ง 4 โครงการ สรุปได้ว่า

- **กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการจัดทำ SEA** พบว่าทั้ง 4 โครงการใช้ตำแหน่ง “ผู้ชำนาญการด้านสิ่งแวดล้อม” ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์สูงในการจัดทำ EIA แต่ขาดความแม่นยำในกระบวนการจัดทำ SEA มาเป็น “ผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA” ซึ่งทำให้เกิดการจัดทำ “SEA” ที่มีลักษณะเดียวกับการจัดทำ “EIA” ดังนั้น โครงการควรจัดหาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการจัดทำ SEA มากำกับกระบวนการ SEA แทน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนระหว่างกระบวนการจัดทำ SEA และ EIA

- **กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการวางแผน** ทั้ง 4 โครงการยังขาดผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการจัดทำแผนเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบในกระบวนการจัดทำแผนอย่างแท้จริง ที่ลงลึกไปถึงระดับแผนงานมากกว่าเพียงการวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวทางการพัฒนาของกลุ่มน้ำกับแผนต่าง ๆ ที่อยู่เหนือขึ้นไปหรือแผนที่เกี่ยวข้อง

- **กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการมีส่วนร่วม** แต่ละโครงการที่กำหนดผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมเพียงคนเดียว ซึ่งในข้อเท็จจริงอาจไม่เพียงพอที่จะส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพสำหรับการจัดทำ SEA ที่มีคุณภาพได้

- **ทีมผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน/ รายสาขา** ทั้ง 4 โครงการมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน/ รายสาขาเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีลักษณะเดียวกับการกำหนดโครงสร้างผู้เชี่ยวชาญสำหรับ EIA และการศึกษาความเหมาะสม (Feasibility Study) ที่มีความเข้มแข็งในด้านข้อมูลเชิงสถิติหรือข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มาก แต่อาจเป็นจุดเสี่ยงของการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีลักษณะของการทำนายแนวโน้ม มีความเป็นพลวัตรสูง การวิเคราะห์เชิงบูรณาการ และการตีความ วิเคราะห์ข้อมูลจากการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกลไกของการจัดทำ SEA และการจัดทำแผน

(2.2) โครงการ SEA ที่รับผิดชอบโดย สผ. สรุปได้ว่า

- **กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการจัดทำ SEA** โครงการนี้ได้กำหนด “ผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA” จำนวน 2 ท่าน แต่พบว่ายังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญด้านกระบวนการจัดทำ SEA และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวางแผน ซึ่งส่งผลกระทบทำให้การจัดทำ SEA ของโครงการนี้ต้องจัดหาผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และความแม่นยำเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำ SEA เพิ่มเติมในระยะเวลาต่อมา และกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการนี้สามารถดำเนินการแล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์ของ สผ.

- **กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการวางแผน** โครงการนี้ไม่ได้กำหนดตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนเอาไว้ ทำให้เป็นจุดอ่อนในการกำหนดวิธีการและกระบวนการในการจัดทำ SEA ว่าจะทำ SEA ตามตัวแบบ Strategy Based หรือ EIA Based รวมทั้งผลผลิตที่ได้จาก SEA จะเป็นทางเลือกในระดับใด

- **กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกระบวนการมีส่วนร่วม** สภาพปัญหาของทีมผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมของโครงการ SEA ที่รับผิดชอบโดย สผ. มีลักษณะคล้ายคลึงกับโครงการที่รับผิดชอบโดย สททช.

- **ทีมผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน/ รายสาขา** โครงการนี้มีการวางตัวผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านได้ค่อนข้างครอบคลุมมิติที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยไม่ได้กำหนดผู้เชี่ยวชาญที่ลงลึกในเชิงเทคนิคมากจนเกินไป

(3) ด้านกระบวนการ

(3.1) **การนำเสนอข้อมูลและคุณภาพของข้อมูล** ผลการประเมินสรุปได้ว่า ยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงเนื่องจากทั้ง 5 โครงการดังกล่าว ยังนำเสนอข้อมูลที่ไม่มีความเข้มแข็งทั้งในด้านความเพียงพอและคุณภาพทั้งสำหรับการสรุปและตัดสินใจในกระบวนการวิเคราะห์และประเมินในการจัดทำ SEA

(3.2) **การประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย** ผลการประเมินสรุปได้ว่า สามารถปรับปรุงเชิงคุณภาพให้ดีขึ้นได้อีก กล่าวคือ โครงการภายใต้ สททช. ทั้ง 4 โครงการ มีคณะ/

คณะทำงานจัดทำ SEA และคณะวางแผนที่มีการบูรณาการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดี ส่วนโครงการของ สผ. พบว่ายังไม่มีบูรณาการร่วมกันระหว่างคณะจัดทำ SEA และคณะ/ คณะทำงานวางแผนในระดับที่สามารถยอมรับได้ตามมาตรฐานการจัดทำ SEA ที่ดี ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมนั้น พบว่าทั้ง 5 โครงการควรมีการปรับปรุงในเชิงคุณภาพ ทั้งในมิติการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสื่อสาร และการแปลความหมาย รวมทั้งพบว่าทุกโครงการมีความพยายามที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มประชาสังคมและกลุ่มประชาชนที่มีความเปราะบางเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการปรึกษาหารือในระดับที่สามารถยอมรับได้

(3.3) การจัดทำ SEA ตามมาตรฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับ
การเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม ผลการประเมินสามารถสรุปได้ว่า ในภาพรวมสมควรต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ทั้งในเรื่องของการกำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดทำ SEA การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นสำคัญกับนโยบายหรือแผนที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาทางเลือกให้มีความเหมาะสม การระบุยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนเพื่อประกอบการประเมินทางเลือก การเลือกวิธีการประเมินทางเลือกที่เหมาะสม ไปจนถึงการจัดทำแผนการประเมินผล

(4) ด้านผลลัพธ์

การประเมินผลลัพธ์มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของ SEA ซึ่งมีประเด็นสำคัญ คือ การนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการจัดทำแผน เป็นประเด็นที่ต้องแก้ไขเร่งด่วนที่สุด เนื่องจากพบว่า ทั้ง 5 โครงการไม่ได้มีการนำข้อค้นพบจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ความยั่งยืนของ SEA ที่จัดทำ และการออกแบบแผนงาน/ โครงการ เป็นการรวบรวมแผน/ โครงการที่หน่วยงานเจ้าของภารกิจ อย่างไรก็ตาม ทั้ง 5 โครงการ ยังไม่สามารถประเมินผลกระทบที่เกิดจากแผนการพัฒนานี้ได้

3.5 การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline)

1) วัตถุประสงค์

- เพื่อปรับปรุงให้แนวทาง SEA มีเนื้อหาเหมาะสมเป็นแนวทางทั่วไป (General Guideline) และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกภาคส่วน มีองค์ประกอบของเนื้อหาที่เข้าใจได้ง่ายขึ้น ลดทอนรายละเอียดของบางขั้นตอนย่อย มีความยืดหยุ่นมากขึ้นในการนำไปใช้
- เพิ่มเติมความชัดเจนของเนื้อหาบางประเด็นที่ยังไม่ละเอียดเพียงพอ เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการนำขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานไปประยุกต์ใช้ จากประสบการณ์การนำแนวทาง SEA (ฉบับ พ.ศ. 2563) ไปใช้จริงของหน่วยงานต่าง ๆ และตอบข้อสงสัยของการใช้แนวทาง SEA ให้มีประสิทธิภาพ
- มุ่งเน้นการสร้างเข้าใจถึงความเชื่อมโยงระหว่างขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานของการจัดทำแผนการพัฒนาและการจัดทำ SEA ที่สนับสนุนและส่งผลลัพธ์เชื่อมโยงกัน

2) วิธีการ

แนวทาง SEA ฉบับนี้ได้ปรับปรุงจาก แนวทาง SEA ฉบับเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 ที่ได้มีการเผยแพร่และมีผู้ที่สนใจนำไปปฏิบัติแล้ว แต่ยังคงพบว่ามีข้อขัดแย้งในบางประเด็น จึงได้พิจารณาปรับปรุงแนวทาง SEA ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยจัดให้มีกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงแนวทาง SEA ทั้งกิจกรรมการประชุมสัมมนาและระดมความคิดเห็น การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างกรอบทางวิชาการชั้นสูงด้าน SEA นอกจากนี้ยังนำข้อค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรม การประเมินผลโครงการ SEA ที่ดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2562 และจากการทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานรัฐสังคมเวียดนาม ผสมรวมกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับ สังเคราะห์เป็นประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยงและนำไปสู่การปรับปรุงแนวทาง SEA เป็นฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564

3) ผลสัมฤทธิ์

จากข้อค้นพบสำคัญและข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ ที่ปรึกษาได้สังเคราะห์และนำมาสู่การปรับปรุงแนวทาง SEA ซึ่งสรุปสาระสำคัญของการปรับปรุงได้ดังนี้

- ให้เป็นแนวทางทั่วไป (General Guideline) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกภาคส่วน ส่วนในรายละเอียดอาจพัฒนาเป็นคู่มือรายสาขาหรือเชิงพื้นที่เฉพาะต่อไปในอนาคต
- มีความชัดเจนของนิยาม คำอธิบายศัพท์ คำสำคัญในแนวทาง SEA
- มีองค์ประกอบของเนื้อหาที่เข้าใจได้ง่ายขึ้น มีความยืดหยุ่น และมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้มากขึ้น
- ขั้นตอนการจัดทำ SEA ที่จะเชื่อมโยงเข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนให้ชัดเจน
- ลดรายละเอียดและขั้นตอนย่อยที่ซับซ้อนและมากเกินไป ให้นำไปปฏิบัติได้ง่ายขึ้น
- อธิบายการดำเนินงานในบางขั้นตอนที่อาจสับสน ไม่สามารถนำไปศึกษาได้ง่าย
- เพิ่มขยายรายละเอียดการดำเนินงานกระบวนการมีส่วนร่วม

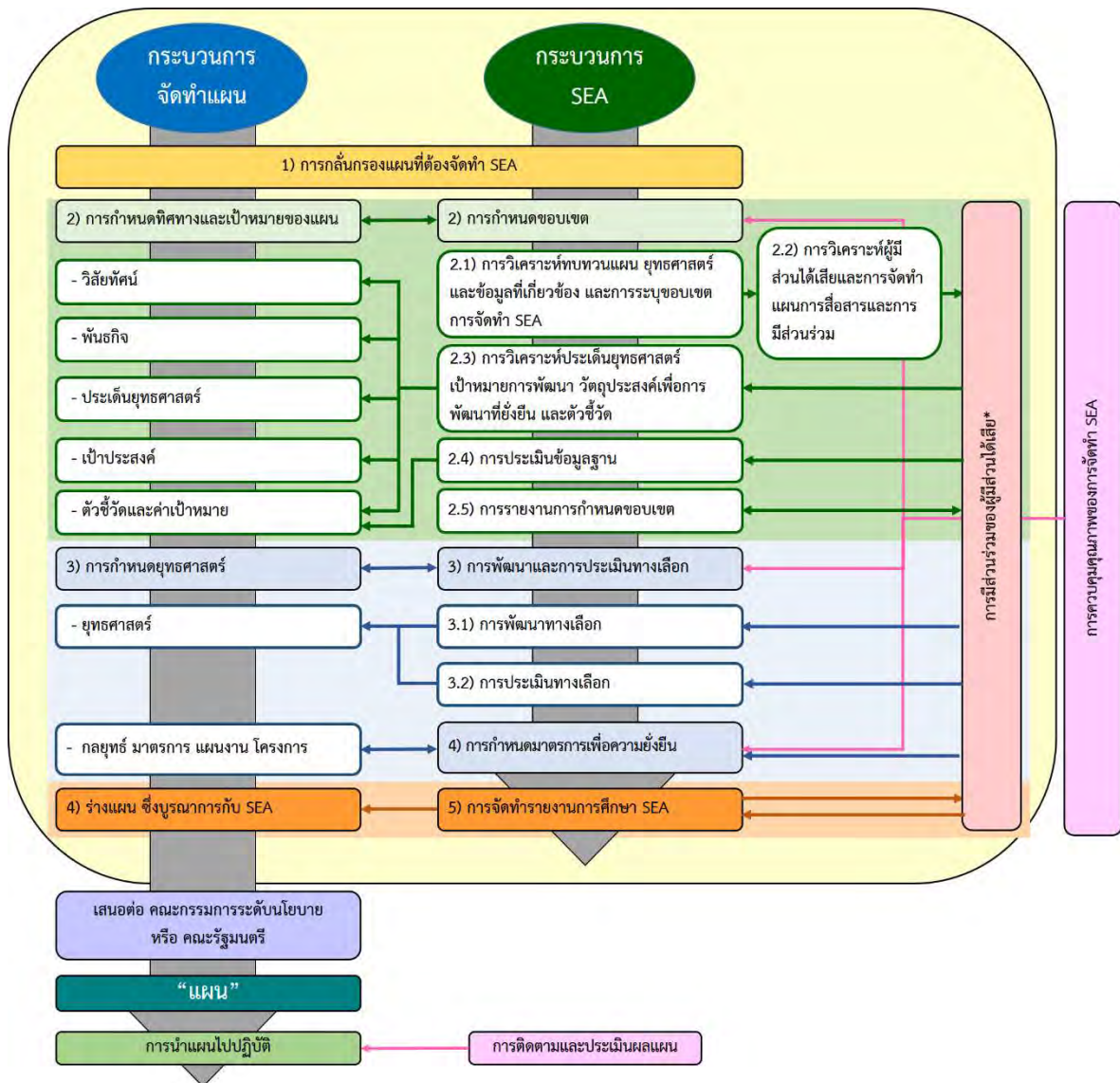
โดยสรุปโครงสร้างและรายละเอียดการปรับปรุงแนวทาง SEA ได้ดังตารางที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 ตารางแสดงการปรับปรุงโครงสร้างแนวทาง SEA

โครงสร้าง	รายละเอียดที่ปรับปรุง
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความหมายของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	• คงชื่อเดิม “การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” • ปรับปรุงนิยามใหม่เป็น “กระบวนการประเมินอย่างเป็นระบบเพื่อสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจในการวางแผน อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม”
1.2 พัฒนาการของระบบและแนวทาง SEA ของประเทศไทย	เพิ่มเติม “พัฒนาการของระบบ SEA ของประเทศไทย” โดยเน้นพัฒนาการที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2562 - 2564 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่มีการขับเคลื่อน SEA อย่างเข้มข้น
1.3 วัตถุประสงค์	เนื้อหาคงเดิม
1.4 กลุ่มเป้าหมาย	เนื้อหาคงเดิม
1.5 โครงสร้างของแนวทาง SEA	ปรับปรุงให้สอดคล้องกับโครงสร้างใหม่
1.6 ข้อเสนอแนะการใช้แนวทาง SEA	ปรับปรุงให้สอดคล้องกับโครงสร้างใหม่
บทที่ 2 ความเข้าใจพื้นฐาน	
2.1 ความสำคัญของ SEA ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	เพิ่มเติมหัวข้อขึ้นมาใหม่เพื่อเน้นให้เห็นเจตจำนงของ SEA ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (SEA for SDGs)
2.2 ลักษณะและรูปแบบของ SEA	เนื้อหาคงเดิม
2.3 หลักการ SEA ที่ดีต่อการจัดทำแผน	เนื้อหาคงเดิม
2.4 ประโยชน์ของกระบวนการ SEA ต่อการจัดทำแผน	ปรับปรุงหัวข้อเป็น “ประโยชน์ของกระบวนการ SEA ต่อการจัดทำแผน” เพื่อให้ผู้ใช้เข้าใจว่าการจัดทำแผนที่มีประสิทธิภาพและบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น สามารถนำ SEA ไปสนับสนุนได้
2.5 ประเภทของแผนที่ใช้กระบวนการ SEA	เนื้อหาคงเดิม
2.6 แนวคิดและรูปแบบของ SEA ในการวางแผน	ปรับปรุงการอธิบายเสริมแนวคิดเรื่องรูปแบบที่มีความแตกต่างอย่างต่อเนื่องกันจากรูปแบบที่เน้นแนวคิดบนพื้นฐานของการพิจารณาเชิงกลยุทธ์ (Strategy - Based SEA) ไปยังแนวคิดบนพื้นฐานของการพิจารณาผลกระทบของแผน (Impact - Based SEA)
2.7 สรุปสาระสำคัญของบท	ปรับปรุงสรุปใจความสำคัญของบทใหม่ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ได้ปรับปรุง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการนำเครื่องมือ SEA ไปใช้ในการจัดทำแผนและความสำคัญของการจัดทำแผนที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อให้แผนสนองตอบผู้มีส่วนได้เสียได้อย่างแท้จริง รวมถึงมุ่งเน้นสร้างความเข้าใจว่ากระบวนการ SEA ไม่ได้แยกส่วนกับการจัดทำแผน แต่เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการจัดทำแผนอย่างรอบด้าน รอบครอบและใช้ผลของกระบวนการ SEA ในการกำหนดแผนให้เหมาะสมต่อไปได้

ตารางที่ 3-1 ตารางแสดงการปรับปรุงโครงสร้างแนวทาง SEA (ต่อ)

โครงสร้าง	รายละเอียดที่ปรับปรุง
บทที่ 3 ขั้นตอนและกระบวนการ SEA กับการจัดทำแผน	
3.1 ขั้นตอนกระบวนการ SEA กับการจัดทำแผน	เป็นบทที่มีการปรับปรุงสาระสำคัญมากที่สุดทั้งบริบทโครงสร้าง รูปแบบการอธิบาย ไปจนถึงรายละเอียดเนื้อหาเชิงเทคนิคบางส่วน โดยเฉพาะการเน้นการอธิบายรายละเอียดของขั้นตอนกระบวนการ SEA กับขั้นตอนการจัดทำแผน เพื่อให้เข้าใจว่าทั้งการจัดทำแผนและการจัดทำ SEA นั้นเป็นกระบวนการที่ไม่แยกจากกัน มีความเชื่อมโยงส่งผลลัพธ์ของแต่ละกระบวนการซึ่งกันและกัน สามารถพิจารณาบูรณาการการจัดทำ SEA เข้าไปในขั้นตอนเดิมของการจัดทำแผนได้ตามความเหมาะสมเชื่อมโยงไปที่ผลลัพธ์หรือองค์ประกอบหลักของกระบวนการจัดทำแผนประกอบด้วย (1) ทิศทางและเป้าหมายของแผน (2) ยุทธศาสตร์ของแผน และ (3) แนวทางและมาตรการการดำเนินงานของแผน ซึ่งในบทนี้ได้เขียนอธิบายตามลักษณะความเชื่อมโยงขององค์ประกอบหลักของแผนกับกระบวนการ SEA ดังรูปที่ 3-4
1) การกลั่นกรองแผนที่ต้องจัดทำ SEA	
2) การกำหนดทิศทางและเป้าหมายของแผน	
3) การกำหนดยุทธศาสตร์ของแผน	
4) การกำหนดแนวทางและมาตรการดำเนินงานของแผน	
5) การจัดทำรายงานการศึกษา SEA	
6) การกำหนดแผนที่บูรณาการกับ SEA	
7) การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลของแผนและ SEA	
3.2 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย	
3.3 สรุปสาระสำคัญของบท	
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำ SEA และการจัดทำแผน	
4.1 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียของแผนและ SEA	แยกเรื่องการมีส่วนร่วมออกเป็นบทใหม่ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญ และผนวกรวมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทั้งหมดตั้งแต่การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียไปจนถึงการจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร รวมเข้าด้วยกันภายใต้บทใหม่นี้ พร้อมทั้งปรับปรุงเนื้อหาบางส่วนให้มีความเข้าใจที่ง่ายขึ้น เช่น การจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสีย การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร เป็นต้น
1) วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย	
2) การกำหนดระดับของผู้มีส่วนได้เสีย	
4.2 การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร	
4.3 เทคนิคและวิธีการมีส่วนร่วม	เพิ่มเติมหัวข้อขึ้นมาใหม่ พร้อมยกตัวอย่างเทคนิควิธีการมีส่วนร่วมที่นิยมใช้ พร้อมทั้งระบุข้อดี ข้อควรระวังของแต่ละเทคนิควิธีการ
4.4 ข้อควรพิจารณาการมีส่วนร่วมที่ดี	ปรับปรุงเนื้อหาให้มีความทันสมัยมากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นการเลือกเทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ พร้อมเพิ่มเติมหัวข้อใหม่เรื่องการเลือกใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพ

* การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย คือ กระบวนการที่ควรดำเนินการสอดแทรกตลอดทั้งกระบวนการจัดทำ SEA

รูปที่ 3-4 กระบวนการจัดทำแผนและกระบวนการ SEA

3.6 การพัฒนากลไกการขับเคลื่อน SEA

1) วัตถุประสงค์

เพื่อมุ่งพัฒนากลไกการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จ มีความก้าวหน้าไปสู่ความคาดหวังสูงสุดของการขับเคลื่อน SEA เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

2) วิธีการ

แนวทางการพัฒนากลไกการขับเคลื่อน SEA ได้นำข้อค้นพบจากกิจกรรมที่ดำเนินงานมาตลอดระยะเวลาโครงการ ทั้งจากการทบทวนวรรณกรรม การอบรมการประเมินผลโครงการ SEA ที่ดำเนินการในปี พ.ศ. 2562 จากการทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับสาธารณสุขสิ่งแวดล้อม ข้องค้นพบจากการแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นกันระหว่างกรอบทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA รวมถึงนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้จากกิจกรรมสนับสนุนโครงการ (การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 และการประชุมสัมมนา) มาพิจารณาประกอบร่วมกับผลจากการดำเนินงานขับเคลื่อน SEA ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2563 เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาหลักการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยต่อไปทั้งในลักษณะการขับเคลื่อนเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

3) ผลสัมฤทธิ์

จากการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาหลักการขับเคลื่อน SEA ข้อค้นพบและผลการวิเคราะห์ต่าง ๆ ชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการขับเคลื่อนงาน SEA ต่อไปในอนาคตโดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ประกอบด้วย ประเด็นด้านองค์กร ที่ถือเป็นประเด็นสำคัญและมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ควรเริ่มดำเนินงานในทันที และการขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติ ประกอบด้วย ประเด็นด้านองค์ความรู้ บุคลากร การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำ SEA และงบประมาณ โดยต้องมีหน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สนับสนุนการขับเคลื่อนร่วมกัน เพื่อสนับสนุนให้การนำ SEA ไปประยุกต์ใช้นั้นมีคุณภาพ ถูกต้อง และนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง โดยสรุปแนวทางการขับเคลื่อนที่สำคัญในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

(1) ด้านองค์กร

แนวทางการขับเคลื่อนด้านองค์กรมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่

หน่วยงานหลัก โดยควรสนับสนุนให้ สศช. เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อน SEA เนื่องจากความพร้อมทั้งด้านบริบท ภารกิจ โครงสร้างองค์กร และระดับชั้นขององค์กรที่เหมาะสมเป็นหน่วยงานหลัก

โครงสร้างองค์กรภาครัฐ โดยควรปรับปรุงข้อจำกัดโครงสร้างองค์กรภาครัฐ ด้วยการยกระดับโครงสร้างองค์กรสูงสุดในการขับเคลื่อน เป็นคณะกรรมการระดับชาติ และกำหนดองค์กรย่อยภายใต้คณะกรรมการระดับชาติเพื่อเป็นหน่วยงานให้คำปรึกษา (Consultation Body) โดยเบื้องต้นควรมีคณะกรรมการด้านวิชาการและการมีส่วนร่วม และคณะกรรมการด้านติดตามและประเมินผล

กฎหมาย ซึ่งมีความจำเป็นและจะช่วยสร้างความชัดเจนในการขับเคลื่อนได้อย่างมาก โดยควรจัดทำเป็นระเบียบส่วนราชการ ได้แก่ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. เพื่อบังคับใช้ในระยะแรกก่อน

องค์กรสนับสนุน ซึ่งถือเป็นส่วนสนับสนุนสำคัญในการช่วยผลักดันและขับเคลื่อนงานด้าน SEA ของประเทศไทย ได้แก่ (1) หน่วยงานเจ้าของแผน ที่ควรเร่งสร้างความร่วมมือ สร้างพันธมิตรระหว่างหน่วยงาน โดยเร่งสร้างความเข้าใจ พัฒนาช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงกันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการประสานงาน ทหาร ร่วมกัน (2) สถาบันการศึกษา ที่จะเป็นแนวร่วมสำคัญทางวิชาการ โดยเร่งสร้างความรู้ร่วมกับสถาบันโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้าน SEA รวมไปถึงการพัฒนาสร้างเป็นหลักสูตรด้าน SEA พร้อมบรรจุเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา (3) ภาค

ประชาชน โดยเริ่มจากการสร้างความร่วมมือร่วมกับกลุ่มบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นการกระจายกลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่มีความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ของการจัดทำ SEA ลงสู่พื้นที่เป็นวงกว้าง และ (4) ภาคเอกชน ที่อาจมีความจำเป็นในการวางแผนพัฒนาและส่งผลกระทบในวงกว้าง จึงควรจูงใจให้ภาคเอกชนนำเอาหลักการ แนวคิดของ SEA ไปประยุกต์ใช้ โดยเร่งสร้างความเข้าใจ พัฒนาช่องทางการสื่อสาร เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการประสานงาน และหารือร่วมกัน

(2) ด้านองค์ความรู้

ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนด้านองค์ความรู้ ได้แก่ การพัฒนาและประเมินผลการนำแนวทาง SEA (SEA Guideline) ที่เผยแพร่แล้วไปประยุกต์ใช้ และการพัฒนาแนวทางทั่วไป (General Guideline) และคู่มือ SEA รายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือรายประเด็นสำหรับแผนที่มีความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดทำ SEA ก่อน เพื่อเพิ่มคุณภาพการใช้ SEA สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ได้ถูกต้องเหมาะสม รวมไปถึงการจัดทำระบบข้อมูล SEA ที่เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ให้เป็นระบบข้อมูลกลางให้ทุกภาคส่วนค้นหาข้อมูลได้อย่างถูกต้อง เข้าถึงได้ง่าย มีความทันสมัย ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนด้านองค์ความรู้ได้

(3) ด้านบุคลากร

แนวทางการขับเคลื่อนด้านบุคลากรมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่

การกำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA เพื่อให้หน่วยงานเจ้าของแผนสามารถนำไปพิจารณาคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมและสามารถสนับสนุนการจัดทำ SEA ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจใช้กลไกของคณะกรรมการด้านวิชาการ SEA และการมีส่วนร่วมในการร่วมกันพิจารณาและกำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสม

การสร้างวิทยากรผู้สอนด้าน SEA ที่ปัจจุบันมีอยู่อย่างจำกัด จึงควรเร่งผลิตและสร้างวิทยากรผู้สอน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อน ด้วยการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมเฉพาะด้าน เพื่อพัฒนาวิทยากรชั้นนำด้าน SEA ของประเทศไทย จำเป็นต้องเน้นเนื้อหาที่เข้มข้นในทุกประเด็น รวมไปถึงการพัฒนาทักษะในการสื่อสาร การถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพด้วย

การสร้างบุคลากรในหน่วยงานจัดทำแผน ทั้งในระดับผู้บริหารของหน่วยงาน ที่ควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจ การปรับวิสัยทัศน์มุมมองให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงเจตจำนงของการนำ SEA ไปประยุกต์ใช้ ที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเห็นด้วยในการสนับสนุนการใช้ SEA เป็นเครื่องมือหนึ่งในการบรรลุสู่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันของทุกหน่วยงาน และในระดับบุคลากรเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ยังคงต้องสร้างความรู้ความเข้าใจต่อไป เพื่อขยายวงกว้างสร้างบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่จะเป็นกำลังหลักสำคัญในการจัดทำ SEA ในอนาคตเพิ่มเติม และควรมีการศึกษาทบทวนหาช่องว่างในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมต่อไป

การขยายไปถึงประชาชนทั่วไปและผู้มีส่วนได้เสีย ที่ควรเร่งขยายวงกว้างในการสร้างความรู้ความเข้าใจผ่านชุดความรู้ที่สามารถเข้าใจได้ง่าย สื่อสารได้ถึงใจความสำคัญ หลักการสำคัญของ

การจัดทำ SEA โดยควรเริ่มจากการสร้างและพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาช่องทางในการติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

(4) การเพิ่มประสิทธิผลในการจัดทำ SEA

การเพิ่มประสิทธิผลในการจัดทำ SEA มีความสำคัญเนื่องจากการจัดทำ SEA ในประเทศไทย ในระยะที่ผ่านมา ประสบปัญหาว่า ผลลัพธ์จากกระบวนการจัดทำ SEA ไม่มีประสิทธิผลต่อแผนหรือไม่สามารถไปสนับสนุนการจัดทำแผนได้อย่างเต็มที่ จึงควรผลักดันให้การจัดทำ SEA นั้น มีประสิทธิผลต่อการจัดทำแผน หรือผลักดันให้เกิดการนำไปใช้ได้อย่างเต็มที่ โดย (1) ให้ความสำคัญกับการจัดทำคำแนะนำ (2) เร่งกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาคำแนะนำ SEA ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการจัดทำแผน (3) ให้ความสำคัญสูงสุดกับการประเมินผลการนำข้อค้นพบจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ (4) สนับสนุนให้หน่วยงานเจ้าของแผนที่มีอำนาจตามกฎหมายเป็นผู้จัดทำ SEA และ (5) ปรับปรุงระบบและกระบวนการจัดทำ SEA ให้สามารถดำเนินการได้สะดวก และรวดเร็ว

(5) งบประมาณ

ปัญหาอุปสรรคของการขับเคลื่อนการดำเนินงาน SEA ของหน่วยงาน คือ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ เนื่องจากความจำเป็นในการเสนอของบประมาณ สำหรับการจัดทำ SEA ยังไม่เป็นการกิจหลักหรือต้องปฏิบัติอย่างชัดเจน หรือหากหน่วยงานได้รับการจัดสรรงบประมาณรายปีก็อาจได้รับในกรอบระยะเวลาและพื้นที่ที่จำกัด ไม่ต่อเนื่อง ดังนั้น จุดหลักสำคัญเพื่อให้มีทรัพยากรสนับสนุนในการจัดทำ SEA ได้อย่างเหมาะสมต่อเนื่องตามกรอบระยะเวลาที่จำเป็น จึงควรเร่งสร้างความเข้าใจต่อผู้บริหารของหน่วยงานต่าง ๆ

ตารางที่ 3-2 ประเด็นการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย

ประเด็นสำคัญ ในการขับเคลื่อน	ช่องว่างในการขับเคลื่อน	ข้อเสนอแนะ/ แนวทางการขับเคลื่อน	หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง	
			หลัก	สนับสนุน
1. องค์กร (ด้านการขับเคลื่อน SEA)	ยังไม่มีกำหนดองค์กรหลักเป็นทางการ โครงสร้างองค์กร ในการขับเคลื่อนมีข้อจำกัดและไม่เพียงพอในการขับเคลื่อน ให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ องค์กรสนับสนุนยังไม่มีโอกาส เข้ามาช่วยได้เต็มที่ ภารกิจขององค์กรที่ต้องช่วยกันขับเคลื่อน ยังไม่กำหนดให้เป็นรูปธรรม	● การกำหนดให้มีหน่วยงานหลัก ในการขับเคลื่อน คือ สศช. ● ยกระดับโครงสร้างองค์กรสูงสุด ในการขับเคลื่อน SEA ● กำหนดองค์กรย่อยภายใต้ คณะกรรมการระดับชาติ ● ยกระดับองค์สนับสนุนทั้ง หน่วยงานเจ้าของแผน สถาบันการศึกษา ภาค ประชาชน และภาคเอกชน	สศช., คณะอนุกรรมการ การประเมิน สิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ และ คณะอนุกรรมการ ที่เกี่ยวข้อง	หน่วยงานเจ้าของแผน
	ยังไม่มีกฎหมายที่บังคับใช้ให้องค์กรต่าง ๆ มีภารกิจและ ความรับผิดชอบในการนำ SEA ไปปฏิบัติ การนำไปใช้เป็นเพียง แนวทางปฏิบัติที่ดี ตามนโยบายให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หน่วยงานต่าง ๆ ไม่สามารถมี พันธะการปฏิบัติที่ได้รับการสนับสนุนทรัพยากร หากไม่มีพันธะ ตามกฎหมาย ภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงผู้มีส่วนได้เสียกับแผน การพัฒนา ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากขาดการบังคับใช้กฎหมาย	จัดทำเป็นระเบียบส่วนราชการ ได้แก่ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. เพื่อ บังคับใช้ในระยะแรก	สศช.	หน่วยงานเจ้าของแผน และภาคส่วนต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจาก แผนการพัฒนาของ หน่วยงานราชการ

ตารางที่ 3-2 ประเด็นการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย (ต่อ)

ประเด็นการขับเคลื่อน	ช่องว่างในการขับเคลื่อน	ข้อเสนอแนะ/ แนวทางการขับเคลื่อน	หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง	
			หลัก	สนับสนุน
2. องค์ความรู้	มีองค์ความรู้พื้นฐาน ด้าน SEA แล้วและเพียงพอในการนำไปใช้ แต่การนำองค์ความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติยังต้องปรับปรุงต่อเนื่อง องค์ความรู้ SEA ยังเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ เมื่อเปรียบเทียบกับ องค์ความรู้เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม ดังนั้น จำเป็นต้องแสวงหาบทเรียนและ ประสบการณ์การใช้องค์ความรู้ต่อไป	● พัฒนาแนวทาง และคู่มือ SEA เพื่อเป็นเครื่องมือเสริมด้านองค์ความรู้ ● จัดทำระบบข้อมูล SEA ที่รวบรวมข้อมูลกลางเกี่ยวกับการจัดทำและขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย	สศช. สถาบันการศึกษานักวิชาการ	ที่ปรึกษาจัดทำ SEA หน่วยงานเจ้าของแผน และประชาชนผู้สนใจ
3. บุคลากร	มีบุคลากรที่มีส่วนช่วยในการขับเคลื่อน SEA แล้วบางส่วน เช่น ผู้เชี่ยวชาญ วิทยากรผู้สอน รวมไปถึงบุคลากรของหน่วยงานเจ้าของแผนที่เป็นส่วนของการนำ SEA ไปปฏิบัติ เป็นต้น แต่อาจยังไม่เพียงพอและยังต้องพัฒนาคุณภาพให้เหมาะสมและ สอดคล้องกับความต้องการ ในด้านขั้นตอนกระบวนการจัดทำ SEA และการบูรณาการกับแผน ผู้เชี่ยวชาญไม่ตรงกับงาน SEA และวิทยากรไม่เพียงพอ ตลอดจนไม่มีความรู้ประสบการณ์ที่ กว้างขวางครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน	● กำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญ ด้าน SEA ที่เหมาะสม ● สร้างวิทยากรผู้สอนด้าน SEA ที่เหมาะสม ● สร้างบุคลากรในหน่วยงาน จัดทำแผน ทั้งระดับผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน เจ้าของแผน ● สร้างความรู้ความเข้าใจด้าน SEA ต่อประชาชนในวงกว้าง	ส ศ ช . หน้ ย ง น เจ้าของแผน และที่ปรึกษาจัดทำ SEA	คณะกรรมการวิชาการ ภายใต้คณะกรรมการ พัฒนาการประเมิน สิ่ง แวด ล้อม ระ ดับ ยุทธศาสตร์ และผู้มี ส่วนได้เสีย

ตารางที่ 3-2 ประเด็นการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย (ต่อ)

ประเด็นการขับเคลื่อน	ช่องว่างในการขับเคลื่อน	ข้อเสนอแนะ/ แนวทางการขับเคลื่อน	หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง	
			หลัก	สนับสนุน
4. ประสิทธิภาพในการจัดทำ SEA	การนำ SEA ไปใช้ปฏิบัติของหน่วยงานเจ้าของแผน ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะการนำผลไปใช้ในการจัดทำแผนให้เกิดประสิทธิผล ไม่สอดคล้องกับทรัพยากรที่ใช้ไป	● จัดทำคำแนะนำการนำข้อค้นพบจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ ● กำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการไม่นำ SEA ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการจัดทำแผน ● ประเมินผลการนำข้อค้นพบจาก SEA ไปใช้ประโยชน์ ● ให้องค์กรเจ้าของแผนที่มีอำนาจตามกฎหมายเป็นผู้จัดทำ SEA ● ปรับปรุงระบบและกระบวนการจัดทำ SEA ให้สามารถดำเนินการได้สะดวก และรวดเร็ว	สศช. และหน่วยงานเจ้าของแผน	คณะกรรมการติดตามและประเมินผลภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
5. งบประมาณ	เนื่องจากองค์กรและกฎหมายยังไม่ได้มีการขับเคลื่อนอย่างเป็นทางการตามภารกิจของหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ การจัดหาและได้รับการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งรวมทั้งค่าใช้จ่ายการศึกษาและบุคลากรจึงยังไม่ได้รับการตอบสนอง หรือ ยังมีข้อจำกัด และยังไม่ต่อเนื่องหรือไม่เหมาะสมกับช่วงเวลาการดำเนินงานศึกษา ซึ่งต้องสอดคล้องกับการจัดทำแผนระยะยาว หลายปีต่อเนื่อง	สร้างความเข้าใจต่อผู้บริหารของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของ SEA และจัดให้มีทรัพยากรสนับสนุนในการจัดทำ SEA ได้อย่างเหมาะสม ต่อเนื่องตามกรอบระยะเวลา	หน่วยงานเจ้าของแผน	สำนักงานงบประมาณ

ที่มา: ทีปภิภา (2564)

รูปที่ 3-5 ข้อเสนอแนะประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย

4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุป

บทสรุปของการดำเนินงานภายใต้โครงการนี้ในแต่ละกิจกรรมสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ความมุ่งหมายของโครงการได้อย่างครบถ้วน ทั้ง (1) การเสริมสร้างศักยภาพผู้บริหารและบุคลากรของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนในระดับต่าง ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการให้มีความรู้ความเข้าใจ SEA ที่ถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ในกระบวนการวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งพัฒนาให้มีสมรรถนะเชิงเทคนิค และสามารถจัดทำ SEA ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ที่เป็นผลสัมฤทธิ์การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA และการประชุมสัมมนา (2) การพัฒนาองค์ความรู้ด้าน SEA และระบบข้อมูลสำคัญสำหรับการจัดทำ SEA รวมทั้งการจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำ SEA ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นผลสัมฤทธิ์จากการทบทวนวรรณกรรม การปรับปรุงแนวทาง SEA และการจัดทำพื้นที่นำร่องโครงการติดตามและประเมินผล เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (3) การติดตามและประเมินผลการจัดทำ SEA ในระยะที่ผ่านมา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบ SEA ของประเทศ ที่เป็นผลสัมฤทธิ์จากการประเมินผลโครงการ SEA ที่ดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2562 และ (4) การปรับปรุงแนว SEA ของประเทศให้มีความเหมาะสมและพัฒนาการขับเคลื่อน SEA ของไทย ที่เป็นผลสัมฤทธิ์จากการปรับปรุงแนวทาง SEA และการสรุปข้อค้นพบต่าง ๆ ที่ได้จากทุกกิจกรรมภายใต้โครงการนี้ เพื่อเสนอการพัฒนากลไกการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญและช่วยเติม

เต็ม พร้อมกำหนดทิศทางการขับเคลื่อน SEA ที่จะดำเนินงานผลักดันให้ SEA เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปได้ในอนาคต

4.2 การขับเคลื่อน SEA ในระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อน SEA ทั้ง 5 เรื่อง จะสามารถแก้ไขสถานการณ์ช่องว่างการดำเนินงาน SEA ในปัจจุบัน แต่มีบางประเด็นที่จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดและวิธีการดำเนินงานขับเคลื่อน โดยเฉพาะในเรื่องที่ยังไม่มีผลการวิจัย หรือบทเรียนประสบการณ์การดำเนินงานโดยตรงในประเทศไทย ที่ปรึกษาวิเคราะห์ประเด็นที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมไว้ ได้แก่

- หน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการวิชาการและคณะกรรมการติดตามและประเมินผล
- คุณสมบัติของบุคลากรในการสนับสนุนการศึกษาและกระบวนการ SEA ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ SEA ผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์และติดตามประเมินผล
- องค์ความรู้สำหรับการจัดทำ SEA รายสาขาและเชิงพื้นที่ เพื่อบูรณาการกับการจัดทำแผน
- องค์ความรู้การพัฒนาระบบ SEA เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน
- การสื่อสารและการผลักดันการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการ SEA ให้มีประสิทธิภาพ
- เทคนิคและวิธีการที่ใช้ในขั้นตอนการศึกษา SEA ที่เหมาะสมและไม่ซับซ้อน
- การถ่ายทอดบทเรียนและประสบการณ์ของวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญแก่บุคลากรของหน่วยงานเจ้าของแผน
- การพัฒนาหลักสูตร SEA สำหรับภาคประชาชน บุคคลทั่วไป และสถาบันการศึกษา

ทั้งนี้ ประเด็นที่ต้องศึกษาดังกล่าว จะทำให้ประเด็นการขับเคลื่อน SEA ที่เสนอแนะไว้ นำไปสู่การปฏิบัติและปิดช่องว่างรายละเอียดของการขับเคลื่อนในทางปฏิบัติต่อไป